

Fra: [Hustad, Ole A.](#)
Til: [Postmottak KD](#)
Kopi: [Sandnes Sølvi](#); [Fostad, Bente](#)
Emne: Høringsuttalelse Karlsenutvalget.doc
Dato: 27. januar 2009 22:25:20
Vedlegg: [image001.jpg](#)

Oversendelse av hørng - Deres ref 200806239

Saksbehandler: Ole A. Hustad
E-post: ole.a.hustad@hint.no

Vår dato: 27.01.2009
Vår ref.: 2009/139

Telefon:
Kontoradresse:

Deres dato: 27.10.2008
Deres ref.: 200806239

Det Kongelige Kunnskapsdepartement

Att.: Torun Riis

HØRING - INNSTILLINGEN TIL UTVALGET FOR FAG - OG YRKESOPPLÆRINGEN / KARLSENUTVALGET

Høgskolen i Nord-Trøndelag slutter seg til hovedperspektivene som fremgår av NOU 2008:18. Spesielt legger vi vekt på perspektivet om fleksibilitet i fag- og yrkesopplæring, og på prinsippet om yrkesretting av fag i videregående opplæring. Likeså ser vi påpekingen av fagskolenes betydning for norsk arbeidsliv og for fagutdannede personer som betydningsfull og fornuftig.

I det følgende gir vi kommentarer til høringsbrevets 8 spørsmål, med noen underpunkter. For lesbarhetens skyld har vi satt departementets høringsbrevtekst i kursiv.

1) Bedre gjennomføringen i videregående opplæring jf utredningens avsnitt 6.3

- *Yrkesretting, særlig forslagene om at*
-læreplanene i fellesfagene gjennomgås slik at læreplanmålene egner seg for yrkesretting
-utarbeidelse av forpliktende veiledninger for yrkesretting

Vi støtter utvalgets forslag om yrkesretting for alle fag (FF, PF og PF) og utvikling av et system for å sikre at dette faktisk skjer. Vi forutsetter at yrkesrettingen tar utgangspunkt i elevenes utdanningsplaner og yrkesinteresser. Vi er enig i utvalgets begrunnelse: at målet med yrkesrettingen av fellesfagene gjør opplæringen mer relevant for yrkeslivet og dermed mer interessant for elevene. Elever er ofte uforberedt på den relativt store andelen fellesfag på yrkesfaglige programmer, og de møter ofte lærere som ønsker større vekt på yrkesforberedende læringsoppgaver i videregående skole. Vi ønsker å fremheve at en mer yrkesrettet opplæring for den enkelte elev kan bidra til større læringsglede og motivasjon, og dermed kanskje også til lavere frafall.

Vi er enige med utvalget når de foreslår at læreplanene i fellesfagene bør gjennomgås, og at skoleledelsene gis uttrykkelig ansvar for at det blir lagt til rette for yrkesretting av fellesfagene.

Forpliktende veiledninger er antagelig nødvendig for at dette skal bli systematisk innarbeidet. Utvalget sier lite om hvordan de tenker at innholdet i læreplanene skal endres, men vi forutsetter at det for alle læreplaner i fellesfagene utvikles en større fleksibilitet, et handlingsrom som bidrar til en klar fag- og yrkesforankring.

- *Ekstra tilskudd til lærebedrifter som tegner lærekontrakt med elever med spesielle oppfølgingsbehov*

Et generelt ekstra tilskudd behøver ikke nødvendigvis medføre at lærlingen får ekstra stimulans til å utnytte sine ressurser. Vi forslår at et slikt tilskudd knyttes til yrkespedagogisk opplæring av instruktører og opplæringsansvarlige i bedrift.

Utvalget foreslår at forsøksordningen med praksisbrev blir videreført og utvidet. Det finnes i dag en liten gruppe elever som ikke kan gjennomføre et ordinært løp frem til fag-/svennebrev, og for denne gruppen synes praksisbrev-/lærekandidatordningen å fungere godt. Vi ønsker å presisere at praksisbrevordningen ikke må utvikles til et ordinært tilbud for det store antall elever som i dag slutter på yrkesfaglige programområder i videregående skole. Frafallsproblematikken i norsk videregående skole bør undersøkes nærmere, og vi mener den kan ha andre årsaker enn manglende ressurser og forutsetninger hos den gjennomsnittelige norske frafallselev. Det er etter vår mening påkrevet med en evaluering av undervisningens innhold og organisering på VG1 og VG2 før praksisbrevordningen utvides.

Vi er for øvrig enig i utvalgets påpekning av at muligheten til å tegne lærekontrakt med formål fag-/svennebrev etter ungdomsskole eller Vg1, bør utnyttes i større grad enn i dag.

- *Alle elever som ikke får læreplass får rett til to års yrkesfaglig opplæring*

Dette bør være en selvfølge.

- *Dagens rådgivningsressurs doubles*

En dobling i tilskudd vil ikke nødvendigvis medføre bedre rådgivning. Det er fortsatt alt for mange elever og lærere som rapporterer at rådgiver opererer med stereotypene gode karakterer (fra ungdomsskole) = studiespesialisering, dårligere karakterer = yrkesfaglige programmer. Forhåpentlig vil yrkesvalgprogrammene i ungdomsskolen over tid bryte opp disse stereotypene, men inntil videre mener vi å se et klart behov for at rådgivningsressurser øremerkes yrkesfaglige utdanningsprogrammer i videregående skole, og for eksempel tillegges lærere på de ulike programmene, som også får definerte oppgaver i forhold til ungdomsskolens rådgivning.

Generelt bør det legges føringer for at skolene i større grad enn i dag velger rådgivere med yrkesfaglig bakgrunn.

- *Opprettelse av nasjonalt senter for karriereveiledning*

”Førstelinjetjenesten”s erfaring med slike andre- eller tredjelinjetjenester på ulike samfunnsområder er ikke udelt positiv, noe som kan forstås ut fra ulike organisasjonsteorier.

I stedet for et senter som antagelig raskt vil få hovedfokus på forskning på yrkesvalg (noe som også trengs), kunne man starte med å utvikle Utdanningsdirektoratets nettsted for rådgivere til også å være rettet mot elever, foreldre og lærere. Situasjonen nå er at elever, foreldre og lærere gjennom nettet tilbys et utall karrierevalgsider, med ulik faglig gehalt. Det måtte kunne gi god gevinst å kunne henvise til ett nettsted, hvor alt som ble lagt ut var kvalitetssikret. Stoffet til nettsiden kunne hentes fra alle de forskere, bransjer og andre som har relevante rapporter, tester og informasjon. Forutsetning vil være en høyt kvalifisert redaktør av nettstedet.

2) Utbygging av fagskoleutdanning som en karrierevei for fagarbeidere jf. utredningens avsnitt 6.4

- *Satsingen på fagskoleutdanningen og organiseringen av denne*

HiNT er glad for at det så tydelig gis uttrykk for at fagskolene representerer en utdannings- og karriérevei som både dyktige fagfolk og norsk arbeidsliv er i behov av. For mange fagutdannede er høyskole- eller universitetsutdanning ikke et relevant alternativ, og bedriftene trenger den fordypningskompetansen som fagskoler kan gi.

Skoleslaget gir fordypning på et nivå høyere enn videregående opplæring. Vi mener at fagskolepoeng bør erstattes med studiepoeng, og gis vektning som sådan ved opptak/innpassing i høyere utdanning.

En stor gruppe lærere på yrkesfaglige programmer i videregående skole har kompetansebakgrunn i fagbrev, lang yrkespraksis og (ofte teknisk) fagskole, i tillegg til PPU. Vi mener det må sikres at denne kvalifiseringsveien for yrkesfaglærere ikke sperres, selv om yrkesfaglærerutdanning etter hvert kan bli tilbudt flere steder i landet. Fagskolene har høy yrkesrelevans, og gir videregående skole en kompetanse høyskoler/universiteter pr definisjon i liten grad kan tilby.

- *Økt offentlig finansiering av fagskoleutdanningen*

Alle fagskoler bør komme under offentlig kontroll og kvalitetssikring, gjennom at det gis offentlig tilskudd. Så raskt som nye yrker og fagfelt utvikles, ser vi at det bør være åpning for privat initiativ i ny fagopplæring. Av hensyn til elever og bedrifter som skal nyttiggjøre seg – og betale dyrt for - tilbudene, bør det være et offentlig ansvar å garantere for seriøsiteten. Vi mener også at det i et sosialt likhetsperspektiv er et problem at unge mennesker, som velger fordypende utdanning ved annet enn høyskole-/universitet, selv skal måtte betale meget dyrt for denne utdanningen.

3) Tiltak for å bedre overganger fra fag- og yrkesopplæringen til fagskoleutdanning og høyere utdanning jf. utredningens avsnitt 6.4

- *Sette ned aldersgrensen for realkompetansevurdering*

Et visst antall års yrkespraksis kreves før man kan vurdere en fagpersons reelle kompetanse. Fag-/svennebrev avvikles nå tidligst ved ca 20 års alder. Om aldersgrensen for realkompetansevurdering settes til 24, gir det et minstekrav om 4 års yrkespraksis, noe som antagelig bør være et minimum.

- *Alle som har fullført videregående er generelt studieforberedte uavhengig av Utdanningsprogram*

HiNT er i tvil om dette er et konstruktivt forslag nå. Karlseutvalget forutsetter at ungdom som ønsker å ta høyere utdanning, både er motiverte og har forutsetninger for studier, har mottatt god rådgivning, og har solid basis i fellesfag etter innføring av Kunnskapsløftet. Vi tror unges motiver for å søke høyere utdanning kan være mangesidige, og ikke alltid bare rasjonelle. Vi mener forslaget bør vurderes om noen år, når man har større kunnskap om læringsutbytte i fellesfag blant elever på yrkesfaglige programområder. Så sammensatt som statusforholdene i vårt samfunn er, ser vi ikke at lik rett for alle til høyere utdanning nødvendigvis vil påvirke disse forholdene.

- *Rett til å ta kurs i fellesfag etter oppnådd fagbrev*

Dette er et godt forslag, som i stor grad kan påvirke unges valg i videregående opplæring. Med en slik mulighet kan man anta at mange som i dag tar påbygningsår etter Vg2, i stedet velger å gå ut i lære, og utsetter å bruke retten til fellesfagkurs til de har skaffet seg fagbrev og evt noen års yrkespraksis. Samfunnet trenger flere fagarbeidere, og forslaget åpner for en fleksibilitet som er etterlengtet av mange.

4) Tiltak for å få flere voksne med yrkeskompetanse jf utredningens avsnitt 6.5

Utvalgets forslag støttes.

5) Tiltak for å bedre kvaliteten i fag- og yrkesopplæringen jf utredningens avsnitt 6.6

- *Utvalgets prioritering av innsatsområder og videreutvikling av et nasjonalt kvalitetsvurderingssystem*

Vi støtter utvalgets forslag om å la læringsplakaten ligge til grunn for utvikling av et kvalitetssikringssystem for fag- og yrkesopplæringen. Dette er et forslag som vil kunne bidra til å sikre elevenes medvirkning i eget læringsarbeid, noe som igjen kan føre til læringsglede og motivasjon.

- *Økt bruk av tilsyn som grunnlag for kvalitetssikring av fag- og yrkesopplæringen*

Vi er enig i utvalgets forslag om utvikling av en mer helhetlig kvalitetsvurdering av fag- og yrkesopplæring. Vi mener de foreslåtte samarbeidspartene bør suppleres med den kompetanse ansatte i høyskoler kan bringe inn i et slikt vurderingsarbeid.

6) Tiltak for rekruttering av yrkesfaglærere jf. utredningens avsnitt 6.7

- *Opprettelse av bachelor- og masterstudier for yrkesfaglærere i alle utdanningsprogram*

Slik situasjonen er i dag, har alle yrkesfaglærere (minst) tre års utdanning etter fag-/svennebrev (inkl PPU). 3-årig yrkesfaglærerutdanning flere steder i landet forutsetter etter det vi har erfart nært samarbeid med fagskolene, etter som høyskolene ikke har den nødvendige eller ønskelige kompetansen. HiNT har vansker for å se at høyskolene innenfor ordinære tildelinger kan finansiere et slikt samarbeid og en utbygging av yrkesfaglærerutdanning innen alle yrkesfag. Antall studenter på hvert programområde vil utenfor de store byene være lavt, og uten ekstra midler vil sannsynligvis fagforydningen måtte tas sammen med (et flertall) studenter som sikter mot annet enn yrkesfaglærerkompetanse, og som den fagutdypende utdanningen primært er innrettet mot.

Erfaringer fra den første runden med planer om 3-årig yrkesfaglærerutdanning (-90-tallet) var entydige; her er det helt nødvendig med stor grad av allsidig fleksibilitet, av utdanningsaktører

med kompetanse på videregående skole, og med øremerket finansiering. HiNT deltok fra 2004 (sammen med bl a HiAk) i et forsøk hvor målet var å finne gode samarbeidsformer mellom høyskoler og fagskoler i utvikling av yrkesfaglærerutdanning. Forsøket var (lavt) finansiert av SOFF, og gjorde det åpenbart at lærerutdanning også på yrkesfaglige områder må gis spesifikk finansiering. Ikke minst i utviklingsfaser er dette nødvendig: høyskoler og universiteter (og fagskolene) har ingen tradisjon for å tilby slik lærerutdanning, og det utdanningspolitiske og -teoretiske paradigmet PPU for yrkesfaglærere har basis i, er i liten grad integrert i høyere utdanningsinstitusjoners strategiske tenkning eller planer. Der rår fortsatt i stor grad tradisjonene fra allmennlærerutdanningen grunnen.

HiNT mener lærerutdanningsveien fag-/svennebrev – fagskole eller lignende - PPU må anses som fullt ut kvalifiserende inntil 3-årig yrkesfaglærerutdanning er gjort landsdekkende og praktisk tilgjengelig for alle interessert i målgruppen.

Høgskolen i Akershus har i mange år tilbudt hovedfag (nå master) i yrkespedagogikk, åpent for personer med alle typer yrkesfag. I to 4-årsomganger hadde HiNT et samarbeid med HiAk om denne utdanningen, hvor studentgruppen ved HiNT formelt var en del av HiAks årskull, men fikk samlingsbasert undervisning og oppgaveveiledning ved HiNT. Lærere fra HiAk og HiNT samarbeidet om undervisning og veiledning. Tilbudet kostet lite ekstra; i den siste gruppen, som tok eksamen i 2005, ble det beregnet en ekstrakostnad på ca 200.000,- pr år. Nord-Trøndelag fylke dekket ekstrakostnaden, mot at studieplassene ble forbeholdt lærere i videregående skole. Prosjektet ble av alle aktører vurdert som vellykket. Studentene var klare på at de ikke ville tatt denne utdanningen om de hadde måttet reise til samlinger i Oslo.

Det anses ikke som realistisk at en master i yrkespedagogikk kan etableres ved alle høyskoler/universiteter, selv om mange av PPU-miljøene nå har fått ansatte med førstekompetanse. HiNT og HiAks samarbeidsmodell har medført et uttrykt ønske fra begge parter om en fortsettelse av ordningen, men dette vil forutsette noe ekstra midler. Kostnadene ved slikt samarbeid vil likevel ligge langt under kostnader for institusjonsinterne masterutdanninger.

Vi foreslår derfor at Høgskolen i Akershus gis et nasjonalt ansvar for masterutdanningen i yrkespedagogikk, med ressurser til å utvikle samarbeidsprosjekter med ulike høyskoler.

- *Tydeligere ansvar for fylkeskommunen for å tilby etterutdanning og lærernes plikt for å delta*

Forslag og begrunnelser støttes.

I tillegg vil vi påpeke følgende: Lærere i videregående skole har som alle andre lærere ulike forutsetninger for arbeid med sammensatte elevgrupper. Denne erkjennelse bør være et viktig kriterium når frafallsproblem skal vurderes. For å avhjelpe situasjonen bør det i tillegg til arbeidet med yrkesretting av fag, relevant bruk av praksisbrev-/lærekandidatordning, allsidig rådgivning og annet, igjen opprettes landsomfattende tilbud om pedagogisk videreutdanning for lærere, med spesielt fokus på læreplanarbeid, yrkesretting og organisering av læring. Det oppleves viktig at tilpasset opplæring slik gjøres operativt i videregående opplæring, og at begrepet defineres langt videre enn termen "spesialundervisning".

- *Kravene til veilederkompetanse hos instruktørene styrkes*

Forslaget støttes. Opplæringen i bedrift er underlagt det samme lovverk som opplæringen i skole, og det må være en selvfølge at instruktører har yrkesdidaktisk kompetanse. Dagens korte kurs bør utvides, gjerne ved at fylkene samarbeider med høyskoler med PPU-yrkesfag-miljøer.

7) Mer forskning og dokumentasjon på fag- og yrkesopplæringen jf. utredningens avsnitt 6.8

- *Etablering av ett eller flere forskningssentre for forskning på fag- og yrkesopplæring og organiseringen av dette*

Forslaget støttes. Høgskolen i Akershus er det opplagte nasjonale senter for forskning på fag- og yrkesopplæring; høyskolen har i årenes løp opparbeidet sterk kompetanse og et bredt nasjonalt nettverk på området. HiAk har også vært premissgiver for de fleste høyskolenes etablering av PPU – yrkesfag, og ledende i det faglige nettverksarbeidet høyskolene i mellom.

Høgskolen i Nord-Trøndelag har de siste 20 år bygget opp et sterkt yrkespedagogisk fagmiljø, men vil fortsatt ønske nært samarbeid med HiAk. Høyskolene har, som utvalget påpeker, relativt små fagmiljøer på området (på HiNT 5 fast ansatte + 3-4 timelærere), og fremfor en ren sentralisering av forskningen ønsker vi tilskuddsordninger som åpner for HiAk som nettverkskoordinator også på dette området.

8) Mer internasjonalisering jf. utredningens avsnitt 6.9

Utvalgets forslag støttes.

Med hilsen

Ole A. Hustad
seniorrådgiver